

Wielkanocne symbole

Palma wielkanocna

Pojawiła się w liturgii kościoła w XVI w. W rozpoczynającą Wielki Tydzień Niedzielę Palmową, przynosimy do Kościoła palmy wielkanocne, na pamiątkę triumfalnego wjazdu Chrystusa do Jerozolimy. Robi się je najczęściej z gałęzi wierzby, czasem łączonych z bukszpanem, barwinkiem lub cisem. Wierzba uważana jest za symbol zmartwychwstania i nieśmiertelności duszy. Według dawnych zwyczajów powszechne było przekonanie, że palma wielkanocna chroni ludzi i zwierzęta przed chorobami i wszelkim złem przez cały, kolejny rok. Połykanie bazi miało leczyć ból gardła, bywały również dobre na ból głowy i bezsenność. Nie wolno jej było wyrzucać, aż do następnych świąt wielkanocnych. Umieszczano ją za świętym obrazem, aby w razie potrzeby można było jej użyć. W czasie burzy stawiano ją koło komina, aby broniła domostwa przed piorunami.

Ogień

Znak Chrystusa – Światłości rozpraszającej mrok. W Wielką Sobotę o zmierzchu rozpalane są przy kościołach ogniska, które kapłani poświęcają, a zgromadzeni wierni zapalają od nich przyniesione świece.

Paschał

oznacza Chrystusa jako naszego Nauczyciela

Wielkanocna świeca zajmująca centralne miejsce w świątyni - obok ołtarza – od Wigilii Paschalnej do uroczystości Zesłania Ducha Świętego. Jest symbolem zmartwychwstałego Chrystusa, który o sobie powiedział: „Ja jestem światłością świata. Kto idzie za Mną nie będzie chodził w ciemnościach, lecz będzie miał światło życia” (J 8, 8.12). Pięć umieszczonych na niej gwoździ zwanych granatami, przypomina pięć ran Jezusa. Z kolei umieszczone na niej cyfry bieżącego roku wskazują, iż Jezus Chrystus jest Panem obecnego czasu, a pierwsza i ostatnia litera alfabetu greckiego – alfa i omega, że Chrystus jest początkiem i końcem wszystkiego. W Wigilię Paschalną, podczas Liturgii Światła, tę wielkanocną świecę zapala się od poświęconego wcześniej ognia i w uroczystej procesji wnosi się do kościoła. Zapalenie paschału symbolizuje przejście z ciemności do światła, ze śmierci do życia.

Paschał zapala się podczas każdego nabożeństwa w okresie wielkanocnym. Po jego zakończeniu ustawia się go przy chrzcielnicy i zapala podczas udzielania sakramenty chrztu świętego. Od niego zapala się chrzcielne świece nowo ochrzczonych, na znak ich włączenia przez chrzest w tajemnicę śmierci i zmartwychwstania Chrystusa.

Woda

Zaspokaja pragnienie, uwalnia od brudu, gasi ogień. Jej naturalnym właściwościom przypisane zostały odniesienia duchowe. Symbolizuje uzdrowienie, odrodzenie ducha i ciała, zmartwychwstanie, oczyszczenie, dobro i zło duszy ludzkiej. Od momentu chrztu woda wkracza w nasze życie. Ona nas formuje, odnawia, krzepi i uzdalnia do wydawania duchowych owoców. Zaspokaja nasze pragnienia: „kto zaś będzie pił wodę, którą Ja mu dam, nie będzie pragnął na wieki” (J 4, 7-14).

W Wielką Sobotę kapłan błogosławi wodę chrzcielną, trzykrotnie wkłada do niej paschał i śpiewa za każdym razem: „Niech zstąpi na tę pełnię źródła moc Ducha Świętego”. Wierni z zapalonymi świecami w ręce, odnawiają przyrzeczenia chrzcielne. Obrzęd ten ma przypomnieć, że woda otrzymuje dzięki Chrystusowi moc uświęcającą.

Krzyż z czerwoną stułą

oznacza Chrystusa jako Kapłana

W okresie świąt paschalnych na krzyżu zawieszona jest czerwona stuła, która zwykle jest częścią stroju liturgicznego diakonów, prezbiterów i biskupów. Oznacza ich pasterski urząd oraz uczestnictwo w kapłaństwie sakramentalnym. W okresie wielkanocnym zawieszona na krucyfiksie przypomina, że Chrystus jest Najwyższym Kapłanem, który na ołtarzu Krzyża złożył najdoskonalszą Ofiarę - „sam stał się Kapłanem, Ołtarzem i Barankiem Ofiarnym”. Czerwony kolor w liturgii symbolizuje ogień i krew.

Figura Chrystusa Zmartwychwstałego

oznacza Chrystusa jako Króla

Przy ołtarzu, obok paschału, w okresie Pięćdziesiątnicy paschalnej umieszcza się także figurę Zmartwychwstałego. Przypomina nam o tym, że Jezus wstał z grobu, pokonał śmierć, grzech i zło. Zazwyczaj Chrystus Zmartwychwstały przedstawiany jest w czerwonej szacie, symbolizującej Jego zbawczą Mękę. Jedną rękę ma uniesioną ku górze w geście błogosławieństwa, a w drugiej trzyma chorągiew – znak zwycięskiej mocy. W okresie wielkanocnym obnosi się tę figurę w czasie procesji.

Baranek wielkanocny

W Starym Testamencie baranek paschalny spożywany był przez Żydów w święto Paschy i przypominał wyswobodzenie z niewoli egipskiej (Wj 12). Baranek ten był zapowiedzią i typem Chrystusa, który jako ofiarny baranek miał ocalić od śmierci wiecznej cały rodzaj ludzki. Na tę prawdę wskazywał już prorok Izajasz około 700 lat przed narodzeniem Chrystusa (Iz 53, 4-7).

Z kolei Jan Chrzciciel, który przygotowywał drogę Panu i wprost skierowywał uwagę na Jezusa, dał o Nim takie świadectwo „Oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata” (J1, 30).

Dzisiaj baranek wielkanocny z czerwoną chorągiewką – symbolizuje Chrystusa Pana, który nazwany jest w teologii biblijnej Barankiem Paschalnym. Jest znakiem zwycięstwa Jezusa nad grzechem, złem i śmiercią oraz chwały jaką otrzymał od niebieskiego Ojca. W świątyniach możemy zobaczyć wizerunek baranka siedzącego na księdze z siedmioma pieczęciami. Jest także częstym motywem wielkanocnym, zdobiącym szaty liturgiczne.

Symbolika koszyczka wielkanocnego

Święcone lub święconka

Nazwa pokarmów święconych w Kościele Katolickim w Wielką Sobotę na znak końca postu. Święcone oznacza także uroczyste śniadanie wielkanocne. Chrześcijańska tradycja błogosławieństwa pokarmów sięga VIII w. W Polsce obrzęd ten praktykuje się od wieku XIV. Początkowo święcono tylko pieczonego baranka, chlebową figurkę o postaci baranka. Dzisiaj koszyk wielkanocny, błogosławiony przez kapłana zawiera: baranka, jaja w postaci kolorowych pisanek, sól, chleb, wędliny, chrzan i babkę.

Wszystkie te pokarmy „owoce ziemi i pracy rąk ludzkich” stanowią zapowiedź uczty niebieskiej w Królestwie Zmartwychwstałego Odkupiciela.

Jajko

Słowiański symbol życia, płodności, miłości i siły. W chrześcijaństwie jajko symbolizuje nowe życie, które obiecał Chrystus. Jest znakiem odradzającego się życia, symbolem zwycięstwa nad śmiercią. Symbolikę tę rozpowszechnili w Polsce niemieccy zakonnicy. Wywodzi się ona z dawnego zakazu spożywania jaj podczas Wielkiego Postu. Pokarm ten powracał na stół ponownie w Wielkanoc.

Zwyczaj dzielenia się jajkiem jest typowo polski, nie jest znany w innych krajach. Towarzyszą mu życzenia radości, zdrowia, a także szczęścia w życiu rodzinnym, które składają sobie nawzajem uczestnicy święconego.

Chleb

Najważniejszy pokarm człowieka, owoc pracy oraz symbol Ciała Chrystusa „chleb żywy, który zstąpił z nieba” i w Komunii św. daje życie światu. Podstawowy pokarm w wielkanocnym koszyku. Niegdyś do koszyczka ze święconym przygotowywano specjalne chlebki, jednym z nich była tzw. Paska – dziś już prawie nie znana. Paska – to chlebek wielkanocny, pieczony z mąki pszennej, żytniej lub gryczanej. Według starego zwyczaju ludowego na bochenku chleba, nim zacznie się go krajać, winien być nakreślony znak

krzyża.

Chrzan, sól

Są odpowiednikami biblijnych gorzkich ziół. W Starym Testamencie spożywano z nimi mięso wielkanocnego baranka.

Chrzan – ma przypominać gorycz Męki Pańskiej, która w dniu zmartwychwstania zmieniła się w radość. Dawniej – według tradycji – wyciskał łzy z oczu, gdy go tarto w Wielki Piątek. W tradycji ludowej jest symbolem wszelkiej siły i fizycznej tężyzny. Stanowi świetne uzupełnienie do potraw.

Sól – chroni od zepsucia, jest minerałem życiodajnym. W symbolice ludowej ma moc zwalczania, odstraszenia wszelkiego zła. Bez soli nie ma życia. To także oczyszczenie, samo sedno istnienia i prawdy. Sól poświęcona ma chronić przed złem i zepsuciem nasze dusze. Stąd twierdzenie o „soli ziemi”, zawarte w Kazaniu na Górze, w którym Jezus tak nazwał swoich uczniów, „Wy jesteście solą ziemi” - co oznacza, że zostali powołani, by nieść słowo Boże na wszystkie krańce ziemi. Według św. Hieronima Chrystus sam jest „niebieską solą”, ponieważ przenika swoją życiodajną siłą całe niebiosy i ziemię.

Kurczęta

Pan Jezus porównywał siebie do ptaka, rozciągającego swe skrzydła nad swoimi pisklętami. Wiemy z obserwacji, że pisklę przebija skorupę i wychodzi z niej zwycięsko. Podobnie wyszedł Chrystus po trzech dniach ze skorupy ziemi, pokonując śmierć.

Bukszpan

Znak pokoju, który przynosi Jezus Chrystus. W Polsce wkłada się bukszpan do koszyczka zamiast gałązki oliwnej

Wędlina

Przysmak, dawniej rzadko jadany; symbolizuje to, co najlepsze, na znak szacunku dla wielkanocnego śniadania. Symbol zdrowia, płodności i dostatku. Dawniej święcono plaster szynki, a od XIX w. także słynną polską kielbasę.

Pisanki, kraszanki

Pisanka - Artystycznie zdobiona różnym wzorami i napisami skorupka jajka.

Kraszanka – jaja malowane w jednym kolorze bez ozdobnych wzorów i napisów.

Greckie podanie z X w. mówi, że zwyczaj malowania jajek na Wielkanoc zapoczątkowała Maria Magdalena

Są symbolem utajonego i ciągle odradzającego się życia. Do obrzędowości chrześcijańskiej weszły w połowie średniowiecza. W paschalnej obrzędowości ludowej chrześcijan przyjęły nową treść symboliczną związaną ze zmartwychwstaniem Chrystusa, kruszeniem skały grobu i rodzącym się nowym życiem jako wielkim darem Boga. Dawniej w tradycji chrześcijańskiej w Wielkim Poście nie wolno było spożywać nabrała i jaj. Dlatego tak chętnie noszone są dzisiaj do poświęcenia. O zwyczaju pisanek przypomniał już w swej kronice w XII w. bł. Wincenty Kadłubek.

Ser

Symbolizuje harmonię między człowiekiem a siłami natury. Jego obecność w koszyku wielkanocnym oznaczała pomyślność w hodowli zwierząt domowych.

Ciasto

Do kanonu święconych pokarmów trafiło najpóźniej. Symbol umiejętności gospodarskiej. Wkładane do koszyczka ze święconką, najczęściej w postaci wielkanocnych bab, powinno być wypiekiem domowym a nie kupowanym w cukierni.